

¶ Virtutes quales nolunt concupiscere nec vel
le concupiscunt ab alijs, tamen volunt agere
die festum in reliquijs nocivum et turpium co
gitationum: quod tamen nimis est periculosum:
quod facillime ex hoc peccatum mortale incur
rit: ut probat Jacobus in canonica sua cum de
Concupiscentia id est interior animi dele
ctatio cum conceperit: sub audiendo con
sensum rationis: parit peccatum mortale.
Scendum secundum Gregorium, quod humana tem
peratio perficitur in tribus, scilicet suggestioe,
delectatione et consensu. Si enim sug
gestio inducat passionem que est subtrus
morus cogitantis seu delectantis in re
cogitate: sic est veniale peccatum. Si au
tem suggestio inducat passionem que est
quedam anime formalis deliberatio: tunc
aut non esse sentitur delectatio in tali co
gitatione: et sic vel non est peccatum vel
solum veniale. Aut sentitur delectatio in
cogitando: et hoc dupliciter, aut tunc deli
beratio rationis non consentit in dele
ctationem: et sic est adhuc veniale, aut con
sentit: et sic est peccatum mortale: siue con
sentiat in delectationem interioris actus:
siue consentiat in ipsum opus. Cuius ra
tio est: quia non solum consensus verus
puta cum quis consentit in opus: est pec
catum mortale, sed etiam interpretativus
ut cum quis consentit in solam delectatio
nem interiorem: non aures in opus. Et
hoc habet veritatem si delectatio cadat
super obiectum includens in se deformati
tatem ad rectam rationem. Si autem quis
non delectetur in delectatione turpi: puta
si alicui placeat cogitare de specie alicu
ius mulieris pulchre absque ista deformati
tate concurrente: sic consensus in talem dele
ctationem non erit peccatum mortale sed
potius veniale.

¶ **A**mplius tractat de decem preceptis.

Incipit tractatus De novem peccatis alienis

Quem sunt peccata aliena
quorum si peccator aliquis
in morte vivo deprehensus
fuerit sic damnatur ac si in
proprio Licet hoc nobis vide
atur mirabile quod homo damnetur pro alie
nis sicut pro proprijs. Ideo omnes sol
licite discite novem esse genera hominum
que breviter dicam qui dantur pro alie
nis peccatis secundum quod sunt nove peccata aliena
Primum est iussio scilicet cum quis iubet al
terum peccare. Verbi gratia. Dominus qui iu
bet famulum, vel pater qui iubet filium, et do
mina que iubet ancilla hec facere que sunt
contra charitatem dei et proximi, sicut rusti
ci qui iubet suos famulos dantur inferre pro
ximis cum pecoribus suis in graminiibus vel
in segetibus: vel domina qui iubet ancillam ad pro
tium alteri ire et ibi gramina alteri recipere
quod tamen bene cognoscit esse contra voluntatem
illi cui est preceptum. Et si nisi vnum pannum
plenum graminiibus ancilla ex iussu domine
cepisset: domina obligat ad restitutionem. Item
mechanici in civitatibus qui iubet suos fa
mulos infideliter laborare sua artificia.
Item panifices qui iubent panem nimis
excessive laniare et extrahere. Item caupo
nes qui iubent famulos mensuram cum vino non
bene implere. Item patres qui iubent
filios et filias chorizare: et sic de alijs. Quod
quicquid iussisti quod est contra chari
tatem dei et proximi in istis reus es, et da
naberis cum illis qui hoc ex iussu tuo pro
petrauerunt. Unde Sapientia 18. Simili
ter pena servus cum domino afflictus est
imo quandoque iubentes plus peccant quam
facientes. Herodes enim non decollavit
Joannem, tamen ita reus est tanquam
cum propria manu fecisset. Et hoc quare
quia iussit. Similiter pylatus qui non
crucifixit christum propria manu: sed milites sui

De peccatis

ex iussu suo. Nabuchodonosor: Holifer
nem predari iussit. Antioch⁹ iussit q^d le
ges non seruari deberent quod fuit con
tra deum: et multi alij qui hoc iusserunt fie
ri quod est contra deum. Et hi omnes et
psiles dānati sūt et dānabunt. Et sicut
iste bon⁹ hō qⁱ iubet bonū fieri saluabit:
ita qⁱ malū iubet operari dānabit. Sed
vix tales tenent ad restitutōez. Rūdeo
q^d sic: qⁱ p^robabilis qⁱs credit ex sua iussio
ne securā esse ablatōem: v^t noie suo fa
ctā ratā habuit: alias nō. **B C S** cōz
p^rem alienū ē psiliū. Quicūq^{ue} h^{ab}et ma
lū consulit siue suo superiori: siue pari: si
ue suo inferiori vel alio mō cuiq^{ue} qⁱ dā
nabit cū illo qⁱ ope p^refecit. Vnde peccant
malī consiliarij dⁱnoy: qui suadent guer
ras: rapinas: exactōes: et alij qⁱ suadent
fornicationes et furtay^l h^{ab}mōi. Et qⁱ cum
q^{ue} dat consiliū v^t dānū p^rimū infertur
v^t telonea noua instituire: v^t antiq^{ue} telo
nea aggrauare v^t augmentare: et etiā cen
sum paup^m aggrauare. Item qⁱ in ciui
tatib⁹ dant psiliū ad nouas institutōes
in dānū paup^{er} et cōitatis: tales rei erūt
oīm peccatorū illoz qⁱ a cōsilio eoz perpe
trata sūt v^t p^retrabunt v^t q^{ue} ad nouissī
mū diē. si sic decedūt. Ergo qⁱlibet sibi ca
uere debet a consilio et doctrina mala: qⁱ
talīs corā dō homicida reputabit. Vnde
Aug⁹. sup^r Joannē. Homicida diabo
lus dⁱ: non q^{ui} gladio accinctus nec ferro
armat⁹ accedat ad hōiem: s^{ed} q^{ui} malū s^{er}
bū seminauit. Noli ḡ te putare nō esse
homicidā quando fratris tuo mala per
suades. Item malī consiliarij sunt sicut di
aboli qui semp malū suadent: sed q^{ui} sūt
eis siles in culpa: consequēs est q^{ui} erunt
eis siles in pena. Sed quia boni psilia
rij sunt sicut angeli dei qui semp suadēt
homini quod bonū et salubre est et ea qⁱ
sunt pacis: sic et boni consiliarij faciūt. et
ideo merito cum angelis gloriāz eternā
possidebunt. Item malī consiliarij sunt
filij caph^{er}: qui dedit consiliū v^t x^ps oc
cideretur. Vnde o^{mn} xpiane si consulis q^{ui}

aliquis dānificet p^rimū suū in reb⁹ q^{ue}
altas non fecisset: tu teneris ad plenam
restitutōem: etiā si inde nunquāz aliq^{ui}
emolumentū habuisti. Item si consulis
v^t quis peccaret mortaliter. s. fornicādo
vel decipiendoy vel furādoz h^{ab}mōi. tene
ris satisfacere: quasi hoc ipm p^rem ope
p^retrasses. Item tu vetula si suades ali
cui p^rgini fornicari. oīm p^rem ita rea es
sicut ipa fecisses. **B C** Item si suades
iniusta plia: iniustas guerras et h^{ab}mōi:
oīm maloz qⁱ ibi sūt re^{es}: et cōsiliū tuū
sup^r tereuertet. Vnde dⁱ Ecclⁱ. 27. Faciē
ti consiliū neq^uissimū sup^r ipm deuoluet.
Vnde Job. 18. Precipitabit eū psiliū su
um. Sciendū q^{ui} malī psiliarij v^t cōmu
niter turpi morte moriunt. Exempluz
de Aman Hester. 7. qui fuit suspēsus
ad patibulū q^{ui} p^rparauit Harдохeo
Item patet de p^rincipibus qui dederūt
consiliū contra Danielē v^t mitteretur in
lacū leonū. Qui postmodū p^r se fuerunt
in lacū missi: et sic a leonib⁹ deuorati: v^t
h^{ab} Daniel. 6. Item p^r hoc in achitophel
qui dedit malū consiliū contra dauid et
postmodū seipm suspēdit: v^t habet. ij.
Regū. 17. Ideo sollicitē cauedum est
vnicūq^{ue} a malo consilio. Quia v^t fre
quenter malū cōsiliū sup^r ipm deuoluet.
Exemplū. Tempe p^rsecutōis fidei chri
stiane fuit quidam cōsiliarius puerus:
qⁱ cōsuluit p^rfectoy v^t faceret fieri thauruz
encū. et in medio lateris ipsius thauri fa
cerz magnū foramē cū oportio cū q^{ui} clau
deret. et sic christianos intro poneret. et
ignē subitus thauruz sup^rponeret. Et sic a
christianis mirabiles et lamētabiles vo
ces audiret: cū ab igne calore torq^{er}et.
Quod p^rfect⁹ volēs experiri: cōsiliarium
eūdem p^rmitus intro posuit. Et sic scōz
dictū Ecclⁱ. 27. Facienti consiliū neq^u
issimū sup^r ipm deuolutū ē. **B C** Ter
tiū p^rem alienū ē psensus. videlz cū qⁱs
ex corde diligit malū q^{ui} alter facit imo
et fouet. et tales digni sūt morte. q^{ui} nullē
placē debet illud q^{ui} dō maxime disp^rit

sticiam q̄rit z exigit: tūc talis impatiēs z
 austerus noiatur. Nono si q̄s grām ho
 minū habet: tūc adulator noiatur. De
 cio si q̄s informatōi z correctōi p̄ximi in
 rēdit: tūc p̄sumptuosus d̄r. **H** Quī
 tū peccatū alienū est recursus. Et sunt il
 li in hoc rei qui tuent malefactores z ad
 quos habēt recursus. Verbi grā. aliq̄s
 furat z habet apud quē furtū abscondat
 vel rapinā. vel cū quis tuet malefactorē
 nō pmittendo fieri de ipō iustū iudiciū
 et multa h̄mōi. Ergo si potēs es z in ca
 stro tueris raptōres cū rapinīs: re^o eris
 oīm peccōz illorū. certe nō eēt tot raptō
 res si nō haberēt tutores. Et de eisdem
 p̄querit d̄ns p̄ Esa. iij. Et rapina pau
 perū in domo vestra. Itē si tu es recep
 tor hospitū z recipis in domū tuā hoīes
 nō timētes deū z amministras eis ciba
 ria illicita. vt in. xl. lacticiā cū al̄s sunt
 sani z fortes. z p̄nt vtī cibo q̄dragesima
 li. z cū h̄n haberes eis amministrare cibū
 q̄dragesimalē: h̄ p̄pter lucrū amminstras
 eis cibū illicitū: tūc p̄iceps eris illorum
 peccatorū. Sed dīceres. videāt ipi qd
 ad me. Rūdeo q̄ ex charitate dei z p̄xi
 mi obligamur pmouere p̄ximū in his
 q̄ sunt salutē z nō amministrare eis occasi
 onem peccādī. Itē si p̄ncerna es z hos
 pitio recipis lusoꝝes. blasphematoꝝes. le
 nones q̄ cum meretricibz peccāt q̄ nō s̄t
 legitime vxores eorū. z hoc facis p̄pter
 lucrū tpale: reus eris oīm malorū. Itē
 paterfamilias q̄ tenet famulū z ancillā
 simul peccātes in domo sua: re^o erit illi
 us peccati. Breuiter q̄cquid p̄mittitur
 in domo tua qd est d̄i ab his q̄s hos
 pitio recipis scienter: re^o eris oīm malo
 rū illoꝝ. z tales receptores sunt sicut scu
 ra p̄regētes eos malefactores. de q̄bus
 dicit p̄s. Et scuta p̄buret igni. **S** Se
 xum peccatū alienū est participatio in
 peccis alienis. videlicet cū q̄s p̄tem habz
 in lucro peccati. z p̄sequēs p̄tem habe
 bit in pena. vt q̄ scienter emūt rapinā vel
 furtū: vel inde comedūt vel bibūt. tales

tenent ad restitutōem in q̄ntū de his in
 iustis vsi sunt. etiam si sex vel octo come
 dissent vnā aucā furatā: q̄libet restituē
 teneret p̄tem suā quātū ad eum puenit.
S Ilr intelligendū est de his q̄ a iudeis
 dona z munuscula recipiūt q̄ ab alijs p̄
 vsuram receperūt. z tales tenent restitu
 ere: nō ipsis iudeis. h̄ ipsis a q̄bus ipi p̄
 vsuram receperūt si habeant noticiā il
 lorū. Simāit: tunc fm p̄silium p̄fesso
 ris debēt dare paup̄ibus. Idē dicendū
 est de lusoꝝibz z de his q̄ bona p̄ ludū ac
 q̄ita recipiūt. quia omēs tales tenentur
 satisfacere fm p̄silium prudentis p̄fesso
 ris. ergo nullus debet cū lusoꝝibz bibere
 vel comedere. nec denarios illos q̄s ad
 lumē ponūt recipe. sicut q̄ p̄buruntur
 luā pro vno denario tūc recipiūt quat
 tuor. z tales tenent ad restitutōem fm
 p̄silium confessoris. Item iudices z rei
 publice p̄identes q̄ permittūt panem
 et vinum minorari p̄ pecunia. z alij q̄
 plurimi q̄ participānt quocūq̄ mō scienter
 in lucro peccati. vt vxores z pueri in
 iusta scienter hereditātes. vñ tam vxores
 q̄ filij sacerdotum helis simul a rege cō
 busti sunt. vt legit in Dan. ca. xiiij. **R**
S Septimū est: cū q̄s mutus est in pec
 cato qd corripit z rephendere tenet. **U**
 quibus deus p̄misit subditos. vt p̄latis
 et patribz familias tenent vt subditos
 et filios corripiant. put expedire vident
 p̄ loco z tempore: ne vna cum ipis pere
 ant. Unde legit de sacerdote Heli. i.
 Regū. iij. qui nō correxit filios suos inē
 que agētes: vel qui tacuit: vel qui repi
 de correxit punitus est hic p̄ mortem tē
 poralem. qz fractis ceruicibus cadēs de
 sella retrosum expirauit. z si est in infer
 no nō inuenimus aliam causā nisi qz fi
 lios suos nō correxit vt debuit. propter
 qd d̄ns euz subitanea morte interfecit.
U cū filij a parētibz: z laici a p̄latis su
 is rephendunt: neq̄q̄ ipsi vel subditi in
 dignari debēt. nā ad hoc tenēt: al̄s d̄a
 narent cū ipis. vñ Ezech. iij. Si dicēte

De peccatis

me ad impiū morte morieris: salz p tua
supbia: auaritia: luxuria: zc. z tu nō an-
nūciaueris eis: neq; locutus fueris vt a-
uertat a via sua impia z uiuat: ipe impi-
us iniquitate sua moriet: sanguinē eius
de manu tua requirā. **O**ia pcca q̄ prela-
ti pnt corripere nō corrigūt ip̄is impu-
bunt. z p eis dē dānabunt: Ergo sap. 3.
Juditiū durissimū fiet his q̄ p̄sunt. Itē
si p̄fessor dure p̄fiterē redarguit p̄pterea
nō debet idignari. qz tenet. Et cōfessor
potius debet duo bene expedire q̄ decē
negligēter. **Q**z n̄ est redditur⁹ rōem de
nūero p̄fiterium. vtz paucos yl multos
audiuerit. h̄ q̄lit eos expedit. **S**i at cō-
fessor p̄pter lucrū tpale negligēter expe-
dit sibi p̄fiteres: grauius peccat. qz fm
doctores q̄ aliquē sciēter absoluit quez
corā dō. p̄habilit scit n̄ eē absolutū: ipso
fco peccat mortalit. **U**ideat q̄ cōfesso-
res quō absoluit p̄p̄osos hoīes q̄ non
intēdūt suā supbiā dimittere: imo ipso
facto oñdūt suā supbiā i vestimētis pom-
pōsis: z in scissuris. z sic d̄ alijs peccatorū
bus. q̄ oñdūt p̄habilita signa q̄ nō hnt
firmū p̄positū abstinēdi a peccatis vt for-
nicarij. z publici adulteri: q̄ meretrices z
p̄cubinas secū i domo tenet: nec eas a se
amouere intēdūt. **S**itr vsurarij z luso-
res q̄ nō sūt parati ad restituēdū fm cō-
silū cōfessous. **S**itr z supbi chorizātes
z torneamēta exercētes. q̄ fuāt illa orna-
mēta i q̄b peccauerūt. **E**t h̄ eē euidēs si-
gnū. qz tales n̄ intēdūt firmū dimitte.
Qz si itā intēderēt: resignarēt talia orna-
mēta q̄bus nō vtūtur: nisi ad peccāduz.
Tūc in futurū opteret eos sibi alia orna-
mēta supbie p̄parevbi fortassis sūpt⁹ z
p̄ciositas talūz cōparādoz eos a p̄cco
retraheret. **S**icut illi supbi q̄ hnt mag-
na capucia. vnū de q̄nq; vl sex vlnis. z
lōgas scissuras in capucijs z tunicis. et
dñez puelle q̄ hnt magna crinalia i q̄b
chorizauerūt. z sic d̄ alijs. **¶** **Q**uarta
nū peccatū alienū nō obstaē p̄ctis. **E**t h̄
spectat ad p̄latos z p̄sidentes. **U**ñ vos p̄

lati z dñi q̄ subditos vestros nō coher-
ceris. h̄ dimittitis eos inferre damnum
paupibus pullos. āseres. anetas. peco-
ra auferre. fruges eoz eqs vestris in pa-
bulū graminare. fructus hortoz z vine/
arū furari z vi accipe. paupes vitupera-
re. pcutere. ledē. irridere z male tractaē
z hmōi. z nō phibētis: vos damnabi-
mini. **U**ñ **E**zech. xij. dicit dñs p̄lati.
Nō ascēdistis ex aduerso: nec posuistis
vos murū pro domo israel vt staretis in
domo dñi. oēs em̄ rectores ad hoc sta-
tuti sunt. qz vnusq; terrā sibi subiectā
in pace teneat. **E**t si forte ip̄s rector z p̄-
latus nō spoliat subditos: tñ nō resistit
spoliantib; **E**t si eēt in terra ita ampla sū-
t ultra mare dñi peccatorū q̄ sūt in
ea p̄ raptos q̄b resistē posset p̄iceps
est. z de oibus his redditurus ē deo rō-
nem. **I**tē vos patres familias si filij ve-
stri vl familia mala p̄petrant damna in-
ferēdo p̄ximis. z si eos p̄ posse nō emē-
dati: z si multa bona opa facētis ieiū-
nādo. orādo. vigilādo. elemosynas dā-
do. z hmōi. eo minus nō damnaremi.
Cur putatis qd̄ deus p̄tulerit hoīez hoī-
nūquid ad honozē istoz z delectōem il-
loz. **N**ō: h̄ vnusq; p̄tatem ad h̄ a deo
accepit vt malū fm vires phibeat. z su-
os subditos ab incursib; maloz defen-
dat. **U**ñ si p̄sidentes possunt phibē ma-
la z nō faciūt damnabunt. **I**ō vos dñi
et dñe qui p̄mittitis filios vr̄os turpia
p̄ba loquūz mala p̄petrare opa. z rident
z nō phibētis. z vos viri familiā vr̄az
et vos iudices z potētes subditos vr̄os
si impedire poteritis talia mala. z si ali-
ud peccatum nō habētis q̄ illud solum
damnabimini. **H**oc merito facere debe-
rēt z aduertere isti p̄lati z p̄sidentes qui
de sua potentia z dignitate nesciunt nē
si gloriari: tota die occupando se in tor-
neamentis. hastiludijs. venationibus.
porationibus. ludis taxillarum. z sic d̄
alijs multis mundi vanitatibus. nūq̄
vero vel raro se occupantes circa pau-

pep: viduar: clericoz: orphanoz. religi
osoz: hmoi iudicia. cuz tñ nulla alia de
causa vt pmissu e: ds eis ptate tulerit:
nisi p tuitoe ecclez paupm Un dz Au
meri. 25. q pncipes ex iussu dei st suspē
si p pcco plli. Un dixit dñs ad moyse
Tolle cunctos plli pncipes: z suspende
eos solē i patibulo Et h iō fm glo. qz
fuerūt auctores pccī illi plli. vl qz n p/
hibuerūt ¶ **Nonū pccm alienū ē n**
manifestae pcca hoiz ad corrigēdū z ad
emēdādū vt qāqz scit pccm alteri? z eū
nō auisat z pmunit siue i corpe siue i aīa
aut in rebz: cū tñ bene posset illuz pmu
nire: reus erit si h non fecerit. Sic si sci
res aliquē peccare z posses h māifestare
q impediret z emēdaret: si non faceres
reus esses. Itē si scis rē furatā circa ali
quē iniuste detētā: z non vis dño rei pu
blicae: vt sic suam rē rebabere possit. cū
tñ h comodez licite posses. re? erz coraz
deco in illo pcco. Et si vn? inferret dam
nū p rō i pto siue i agro: siue i horreo: et
si pdamaēs eundē: tñc tal sic pdamat?
cessaret a dāno iferēdo. z nolles h facē
ppter charitatē p rō i subsidū dño rei
tñc re? eēs corā dō Itē si h s vellz ali quē
iniuste capē: z tu bono mō posses illum
pmunire: z nō faceres: re? eēs. Itē cū vi
deres aliquē occulte peccare z posses hoc
māifestare illi q posset pdessez emēdāē
ne iste itez peccaret: z nolles ea facere. z
sic dissimulares: tñc eēs p rō ipeps illi? cri
mīs. Sz aliq dicit cū aliq iniusta fieri
vidēt qd hoc p rō i ad me? Rñ deo ill?
Ex pcepto fraterne charitatis qlibet te
net pueniē pccz sui p rō i z corpis z aīe
cū h comode p rō i. Exēplū: si videres ceā
trāsire erga foueā: z nō pmunires eū: ho
miciāda illi? esses corā dō: si i foueā cade
ret. z si sic moreret Itē cū i synodo p rō i
tur oībz i eadē p rō iā existētibz vt māi
festaret crimīa publica ad corrigēdū ea
qd qdā n curāt. z iō seipos miserabilē
dānāt. q qāqz causa p rō iā guīnītat? vl fa
miliaritatis. vel cā lucrī n pderet pccm

quod pdendū eēt: fm iura symonā cō
mitteret z gūiter peccarz. Et q cūqz scī
ret hereticū vel phitonissam z nō pderz
mortaliter peccaret. qz meli? esset tales
corruptores fidei pderē platis eccie: qz
valde diu in pane z aq ieiunare.

Explicit tractatus de nouem pecca
tis alienis.

Incipit tractat? de. vij. pccis morta
libz. Et pmo de pcco mortali in cōi.

Locatū cum

summatū fuēt gnāt mor
tē. Jaco. i. Hoc intelligit
de qlibet pcco mortali

Pro q sciendū q pccm mortale pmit
tit q tuoz mōis. Primo qñ nescit se face
re p rō i pceptū dei. vel p rō i pceptū plati vl
eccie. vel aliq d viciū de septē vicijs capē
talibz. Et in hoc ignorātia non excusat
hoiem vsum rōis hntem. vn Aug? de
grā z libero arbi. Ideo diuina pcepta
data sunt: vt excusatio de ignorātia nō
haberet. Silt de pceptis eccie z plator
rū intelligit. qz pceptū plati dz pceptuz
dei. In signū hui? xps dicit in euāgelio
Qui vos audit me audit zē. Ergo pla
tis obediendū est tāqz dño iesu xpo: ma
xime in his in qbus tenemur eis obedē
re. sicut qñ sub pcepto p rō i ieiunare
vel festa scōz celebrare. z sic de alijs Er
go q cūqz sine causa z nccitate sciēter z
ex p rō i pceptū p rō i hmoi pceptū plati vel ec
clesie fecerit peccat mortaliter. Querī
tur vtrū aliq ignorātia possit hoiem ex
cusare de peccato? Respondet q est tri
plex ignorātia. Prima inuincibil. z ista
est duplex. s. innata vt in puerz z in amē
tibus adultis: q nūqz vsum rōis habue
rūt. Alia ex casu. vt in adultis q hnt rō
nem. z postmodū qñqz incidūt in amen
tiam p rō i debilitatē capitis vel p rō i
miam abstinentiā vel de alijs causis. et
talīs ignorātia inuincibil? excusat a pec
cato mortali. Un Aresto. iij. Eth. Is